

artikel 3

Var och en har rätt till
liv, frihet
och personlig säkerhet

Artikel 3 FN:s Mänskliga
rättigheter

Du har sett Artikel 3 om normer och HBTQ med Teater Martin Mutter

Medverkande:

Emma/Elias   Miriam Forsberg
Lukas   Josef Sätherhagen
Sissela   Åsa Gustafsson
Dramapedagog   Hanna Widgren

Manus   Helena Hedlund
Regi   Gunilla Orvellius
Scenografi   Frida Thofelt
Kostym   Catherine Giacomini

Ljud/teknik Johan Dahlström

Röster:

Intro   Jan Koldenius
Mamman   Sarah Broberg
I parken   Simon Tarakkamäki
Viggo Pettersson

Tack till   klass 9 C,
                      Olaus Petriskolan, Örebro
Premiär: 7 oktober 2016

TEATER
MARTIN
MUTTER

martinmutter.com
info@martinmutter.com

Föreställningen har skapats i
samarbete med RFSL Örebro.

Ni har sett föreställningen Artikel 3 – en föreställning om normer och HBTQ, köns- identitet och sexualitet

Vi har pratat om normer, dvs de oskrivna regler, förväntningar och ideal som handlar om vad som anses vara positivt, önskvärt och fördelaktigt. Det är viktigt att förstå hur normer fungerar. Vi är alla med och skapar normer genom det vi gör, det vi säger och det vi förväntar oss av andra. Ofta upplevs normer som självklara och blir synliga först när någon bryter mot dem.

Normer kan se olika ut i olika sammanhang och de förändras över tid. En del normer kan vara praktiska eller till och med viktiga för att skapa samhörighet. Men det finns också normer som skapar ojämlikhet och begränsar människor. Dessa normer hänger ihop med maktstrukturer och påverkar människors möjligheter i samhället. De som passar in i normen får ofta sociala, ekonomiska och politiska fördelar medan det får konsekvenser att bryta mot normen.

Här kommer tips på hur ni kan jobba vidare i klassrummet.

Reflektionsfrågor att prata om i grupp:

För att få igång samtalet kan du testa att först låta eleverna diskutera två och två för att sen lyfta frågan i helgrupp.

- I föreställningen pratar karaktärerna om att samhället delar upp människor i två olika kön. På vilket sätt kan det vara begränsande?
- Föreställningen tar också upp heteronormen som en stark norm i samhället. På vilket/vilka sätt kan den visa sig? Hur påverkar den oss? Vad händer om vi bryter mot den?

Tips på skrivövningar:

Syftet med skrivövningarna är att ge eleverna möjlighet till reflektion på egen hand. Övning 1 och 2 kan göras individuellt eller i par, avgör vad du tror passar bäst för gruppen. Skrivövningarna kan vävas samman med ämnet svenska.

1 Brev till en kompis

Du/ni går i samma klass som Lukas, Emma och Sissela. Du/ni skriver ett brev till en kompis som går i en annan skola. Du/ni berättar för kompiserna om stämningen i klassen.

2 Brev till Emma, Lukas eller Sissela

Välj ut en av karaktärerna som du/ni vill skriva brev till. Vad hade du/ni velat skriva till dem när de var 15 år?

3 Individuell reflektion:

Vilka tankar och känslor väckte föreställningen hos dig?

Metod: Ett steg fram

Vilka möjligheter man har till jobb, bostad och utbildning varierar mycket beroende på exempelvis ens hudfärg, kön och sexualitet, vilken klass man kommer ifrån och vilken funktionsförmåga man har. Syftet med den här övningen är att få syn på orättvisorna kring de fördelar och nackdelar som personer och grupper kan få av att följa respektive bryta mot normer.

Förberedelse:

För att göra övningen behöver ni tillgång till ett relativt stort och öppet rum.

Hos Forum för levande historia, kan du ladda ner BRYT! ett metodmaterial i PDF-format om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet.

LÄNK: <https://www.levandehistoria.se/material/bryt>

Övningen finns på s.90-96. Läs först igenom hela övningen. Välj ut de påstående (s.94-95) som du tycker passar bäst för gruppen och ditt syfte med övningen. Tips är att utgå från rollkortet för att övningen ska kännas så trygg så möjligt.

Material:

Rollkortet från sidan 93, kopiera/skriv ut lika många som antalet deltagare.

Begreppsordlista:

HBTQ:

Ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och personer med queera uttryck och identiteter. H:et och b:et handlar om sexuell läggning, alltså vem man har förmågan att bli kär i eller attraherad av. T:et handlar om hur man definierar och uttrycker sitt kön. Queer kan röra både sexuell läggning, könsidentitet, relationer och sexuell praktik men kan också vara ett uttryck för ett kritiskt förhållningssätt till rådande normer

Cisperson:

En person som identifierar sig med det vid födseln tilldelade könet. Cis är latin för "på samma sida".

Transperson:

En transperson är en person som inte alls eller delvis inte identifierar sig med det kön en har fått tilldelat vid födseln. Att vara transperson kan också innebära att en inte följer rådande normer för hur en person med ett visst juridiskt kön ska vara, förutsatt att personen själv identifierar sig som transperson. Ordet trans är latin för "överskridande". Transperson är ett paraplybegrepp med många undergrupper och det går att vara transperson på många olika sätt. Begreppet rör könsidentitet och könsuttryck och har ingenting med sexuell läggning att göra.

Kön:

Begreppet kön är ett system som i de flesta sammanhang används för att särskilja människor genom att dela in dem i grupperna kvinnor och män. Kön är dock mycket mer komplext än så. Kön kan brytas ned i fyra olika delar:

Kropp:

Definieras utifrån inre och yttre könsorgan, könskromosomer och hormonnivåer. Rent kroppsligt finns det inte bara två kön utan kan ses som en skala.

Juridiskt kön:

Det kön som står registrerat i folkbokföringen, i pass eller legitimation. Juridiskt kön framgår i Sverige också av näst sista siffran i personnumret. Alla barn som föds i Sverige tilldelas ett av två juridiska kön, baserat på om barnet har snopp eller snippa.

Könsidentitet

En persons självupplevda kön, det vill säga det kön man känner sig som.

Könsuttryck

Hur en person uttrycker sitt kön genom attribut till exempel kläder, kroppsspråk, frisyr, röst med mera.

Könsbekräftande behandling

Den numera etablerade termen för det som tidigare benämndes som "könsbyte" eller "könskorrigering".

Cisnormen:

Antagandet att alla människor identifierar sig som det kön som har tillskrivits dem vid födseln och lever efter det könets sociala normer (kvinnligt/manligt).

Heteronormen:

Det system av normer som påverkar vår förståelse av kön och sexualitet. Enligt heteronormen är människor antingen tjej/kvinna eller kille/man och ingenting annat. Tjejer/kvinnor förväntas vara feminina och killar/män förväntas vara maskulina. Alla förväntas vara heterosexuella. Alla påverkas av normerna, oavsett om man följer dem eller inte. Att följa eller passera inom normen ger ekonomiska, politiska och sociala fördelar. Att bryta mot heteronormen kan resultera i bestraffning i form av allt från tystnad till våld. (Se även tvåkönsnormen)

Vithet/Vithetsnormen

En struktur i samhället som innebär att det att vara vit medför fördelar socialt, ekonomiskt och politiskt, vilket påverkar vem som har och inte har makt. Vithetsnormen går hand i hand med rasism och rasifiering. Vithetsnormen existerar globalt och härstammar från kolonialismen, vilket innebär att vithet eller att vara ljushyad är en statusmarkör, även i länder där vita som etnisk grupp är i minoritet.

Här kan du hitta förklaringar på fler begrepp:

<https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/>

Här kommer tips på material för att jobba vidare med likabehandling och normer:

- **Verktysboken PraLin** – praktiskt likabehandlingsarbete med lika rättigheter i skolan. För att beställa, kontakta Antidiskrimineringsbyrån Uppsala: adu@sensus.se
- **BRYT** - ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet. Kan beställas eller laddas ner från Forum för levande historia. Materialet är framtaget av Forum för levande historia/RFSL Ungdom

Hanna Widgren
Dramapedagog

Teater Martin Mutter
i samverkan med
RFSL Örebro

www.martinmutter.com